

IVAN BOSCO

Uspomene iz Oratorija

svetoga Franje Saleškoga od 1815. do 1855.

Naslov izvornika:
Giovanni Bosco: *Memorie dell'Oratorio
di San Francesco di Sales dal 1815 al 1855*

Nakladnik i copyright za hrvatsko izdanje:
© 2023 by SALESIANA d.o.o.
Omiška 8, Zagreb
salesiana@salesiana.hr
www.salesiana.hr

Za nakladnika: Mihovil Kurkut

Prijevod: Rudi Paloš
Lektura: Vjeročka Ban i Viktorija Lijović
Grafičko oblikovanje korica: Marin Škarica
Grafička priprema: Salesiana d.o.o.
Tisak: Denona d.o.o., Zagreb

ISBN 978-953-205-255-8

IVAN BOSCO

Uspomene
iz Oratorija

*svetoga Franje Saleškoga
od 1815. do 1855.*

Treće popravljeno izdanje

PREDGOVOR

Knjižicu koju držiš u ruci napisao je svetac Katoličke crkve, otac velike duhovne obitelji, jedan od onih velikana koji imaju važno mjesto ne samo u crkvenoj nego i općoj povijesti. Sveti Ivan Bosco (1815. – 1888.) utemeljitelj je redovničkih družbi, otac siromaha, odgojitelj, čudotvorac, vizionar i neumorni organizator.

Uspomene iz Oratorija svetoga Franje Saleskoga od 1815. do 1855., kako glasi puni naslov ovog spisa, autorovo su čitanje povijesti Oratorija, najdražega i najvažnijega djela koje je ustanovio torinski svetac. Tekst je napisan, kako sâm autor kaže, »po zapovijedi koju on nije mogao odbiti«, naime papa Pio IX. nastojao je stalno da don Bosco ostavi zapisan osvrt na početke svojega djelovanja. Zasigurno je papa, kao i sâm don Bosco, bio svjestan da sâm Bog djeluje u životu siromašnoga torinskog svećenika. Stoga će Ivan Bosco cijelim spisom izraziti vlastito uvjerenje da je Oratorij ustanova koju je sâm Gospodin želio za spasenje mladeži.

Autor je ovo djelo pisao između 1873. i 1875. godine, u trenutku kad se borio za priznanje i neovisnost vlastite družbe i kad je shvatio da treba formirati i animirati mladu redovničku zajednicu u nastajanju. Zanimljivo je da je don Bosco ovaj tekst namijenio isključivo svojim

sinovima uz zabranu ikakva objavljivanja za vrijeme svojega života i nakon vlastite smrti. Tu zabranu salezijanci će prekršiti 1946. godine i tako ovaj biser darovati cijelomu svijetu. Proučavatelji salezijanske povijesti s pravom napominju da se ovdje radi o najosobnijemu i najiskrenijem don Boscovu djelu. Kroza nj možemo upoznati um, srce i dušu neumornoga apostola mladih koji je vjerovao da svaki njegov korak, pa i najveće kušnje, rane i poteškoće nisu bili drugo doli put kojim ga je Providnost vodila.

Uspomene prvenstveno nisu ni povijesno ni autobiografsko štivo, nego se više radi, kako kaže don Pietro Braidò, o »pedagoškoj raspravi« usmjerenoj onima koji će njegovo djelo nastaviti. Don Boscu, kao i u prijašnjim izdavačkim pothvatima, važnija je poruka od same povijesti, on je prije svega bio vrstan pripovjedač koji je na srcu imao uvijek i samo spas dušâ. Stoga su *Uspomene* prvenstveno teološka i pedagoška povijest Oratorija. Ovo djelo najpotpunije govori o preventivnom sustavu, salezijanskoj duhovnosti i radu s mladima. U skladu s time svaki put kad Ivan Bosco govori o sebi, nakana mu je posvjedočiti što je Gospodin u njegovu životu činio. On je zapravo svjedok i evangelizator mladih jer bez ikakve zadržke i dvojbe svjedoči milost i blagoslov koji su ga pratili cijeloga života.

Nema boljega i preciznijeg teksta za upoznavanje srca jednoga Božjeg miljenika, koji svaki korak u životu čini iz ljubavi prema mladima, poglavito najsiromašnijima, s jedinom željom da ih vidi sretne sada i u vječnosti. Neumorni borac za njihovu vremenitost i vječnost pravi je primjer za nas roditelje i odgojitelje današnjega doba.

Čitajući ove stranice, nemoj se zadržavati na šturim činjenicama, čudesnim događajima i lijepim pričama, nego razmatraj i ti koliko Gospodin kroz nas malene i

krhke ljude umije raditi čuda. Don Bosco i salezijansko djelo pravi su primjer kako Providnost može i »brda premještati« u trenutku kad se sastanu milost i naša sloboda. Crkvena povijest prepuna je takvih primjera, a mi vjerujemo da Bog ni danas među nama nije zašutio.

Ovo džepno izdanje donosimo bez velikoga uvoda i kritičkoga aparata kako bi tekst bio jednostavniji i pristupačniji široj publici. Ako te zanima povijest ovoga spisa i kritički osvrt, potičem te svakako da pročitaš naše prošireno izdanje.

Nadamo se da će ova knjižica pomoći i u tvome hodu i poslanju!

Urednik

USPOMENE
IZ ORATORIJA

1815. - 1835.¹

*Uspomene iz Oratorija od 1815. do 1825.
isključivo za članove Salezijanske družbe*

USPOMENE ZA ORATORIJ I SALEZIJANSKU DRUŽBU

Više su me puta poticali da zapišem uspomene na Oratorij sv. Franje Saleškoga, i premda mi je bilo teško oduprijeti se autoritetu onoga tko mi je to savjetovao, ipak se nikada nisam mogao odlučiti da se posebno prihvatim toga posla, pogotovo stoga što je to značilo da trebam prečesto govoriti o sebi samome.² Sada se tomu pridružio nalog osobe najvišega autoriteta koji ne dopušta odugovlačenje³ te stoga ovdje izlažem one povjerljive pojedinosti koje mogu rasvijetliti povijest Oratorija ili biti korisne za tu ustanovu koju je božanska providnost povjerila Družbi sv. Franje Saleškoga. Prije svega, moram naglasiti da pišem za svoje predrage sinove salezijance, ali *zabranjujem da se to objavi bilo prije bilo poslije moje smrti.*⁴

Čemu bi dakle mogao poslužiti ovaj spis? Poslužiti će kao pravilo da se buduće poteškoće prevladavaju učeći od prošlosti; poslužiti će i zato da se obznani da je sâm Bog uvijek bio naš vodič; poslužiti će mojim sinovima da se ugodno provedu čitajući o događajima u kojima je sudjelovao njihov otac, a čitat će ih još radije kada, nakon što me Bog pozove da položim račune o svojemu djelovanju, više ne budem među njima.

Dogodi li se da doživljaje izložim možda previše samodopadno ili hvalisavo, oprostite mi. Riječ je o ocu kojemu je drago da o svojem životu govori svojim dragim sinovima, kojima je također drago doznati male životne zgode onoga koji ih je toliko ljubio i koji je i u malim i u velikim stvarima uvijek nastojao djelovati za njihovu duhovnu i materijalnu korist.

Ove uspomene izlažem podijeljene na razdoblja od deset godina, jer se u svakom takvom razdoblju dogodio spomena vrijedan i značajan pomak u razvoju naše ustanove.

Kada vi, sinovi moji, nakon moje smrti budete čitali ove uspomene, sjetite se da ste imali oca koji vam je bio privržen; oca koji je, prije negoli će napustiti ovaj svijet, ostavio ove uspomene kao залог očinske naklonosti. S time na umu, molite Boga za vječni pokoj moje duše.

DESET GODINA DJETINJSTVA – OČEVA SMRT – OBITELJSKA NEIMAŠTINA – MAJKA UDOVICA

Rodio sam se 1815. godine, na dan posvećen Mariji Uznesenoj na nebo,⁵ u Morialdu, zaseoku Castelnuova d'Astija.⁶ Moja majka je Margareta Occhiena iz Capriglija⁷, a moj otac je Franjo.⁸ Bijahu oni seljaci, koji su radom i štedljivošću pošteno stjecali za život. Moj je dobri otac gotovo jedino svojim znojem uzdržavao moju sedamdesetogodišnju baku,⁹ koju su mučile razne staračke bolesti, zatim troje djece – najstariji je bio Antun, sin iz njegova prvog braka,¹⁰ drugi je bio Josip¹¹ i najmlađi Ivan, a to sam ja¹², te još dvojicu poljskih radnika.

Nisam još navršio ni dvije godine kad nas je milosrdni Bog pogodio teškom nesrećom. Voljeni otac, u naponu snage i u najboljoj životnoj dobi, te osobito brižan za kršćanski odgoj svoje djece, jednoga je dana, vrativši

se kući s posla, sav u znoju, neoprezno sišao u hladni podrum. Uvečer se pojavila visoka ognjica i isprekidano disanje, predznaci teške bolesti. Svaka je pomoć bila uzaludna, i za nekoliko je dana bio na samrti. Opremljen svetim sakramentima, preporučio je majci da se uzda u Boga i umro je u muževnoj dobi od 34 godine, 12. svibnja 1817. godine.

Ne znam kako sam se ja ponašao u toj tužnoj prigodi. Sjećam se samo, i to je prvo čega se u životu sjećam, da sam, dok su svi izlazili iz pokojnikove sobe, ja svakako htio ondje ostati. »Dođi, Ivane, dođi sa mnom«, ponavljala je moja ucviljena majka. »Ako ne ide tata, ne želim ni ja«, odgovorio sam. »Jadni sine«, odgovorila je majka, »dođi sa mnom, ti više nemaš oca.« Rekavši to, briznula je u plač, uzela me za ruku i izvela iz sobe. Ja sam plakao jer je ona plakala. U toj dobi svakako nisam mogao shvatiti koliko je gubitak oca velika nesreća.

To što se dogodilo prenerazilo je čitavu obitelj. Trebalo je uzdržavati petero ljudi. Ljetina, naše jedino blago, te je godine propala zbog strahovite suše. Cijena hrane vrtoglavo je porasla. Žito se plaćalo do 25 franaka po emini,¹³ a kukuruz ili sirak 16 franaka. Ljudi koji su živjeli u to doba uvjeravaju me da su prosjaci molili barem malo mekinja kako bi ih skuhalo za jelo zajedno sa slanutkom ili graham. Po livadama su nalazili mrtvace s ustima punima trave kojom su pokušavali utažiti silnu glad.

Majka mi je više puta nabrajala čime je hranila obitelj sve dok je bilo hrane. Zatim je dala nešto novca susjedu Bernardu Cavallu da pođe u potragu za hranom. Taj je prijatelj obišao razne tržnice, ali nije mogao ništa nabaviti, čak ni po visokoj cijeni. Nakon dva dana vratio se predvečer, a mi smo ga željno iščekivali. Na vijest da sa sobom ne nosi ništa osim novca svi smo se užasnuli. Budući da toga dana gotovo ništa nismo jeli, strepili smo

od pogubnih posljedica gladi te noći. Majka je odvažno obišla susjede ne bi li posudila nešto hrane, ali nije našla nikoga tko bi joj mogao pomoći. »Moj mi je muž«, rekla je, »umirući preporučio da se uzdam u Boga. Dođite, dakle, kleknimo i pomolimo se.« Nakon kratke molitve ustala je i rekla: »U krajnjim slučajevima treba upotrijebiti krajnja sredstva.« Zatim je pošla u staju te je uz pomoć već spomenutoga Cavalla zaklala tele i tako je, na brzinu pripremivši jedan dio, utažila glad iznemogle obitelji. Sljedećih je dana po skupoj cijeni kupovala žito koje se dobavljalo iz dalekih zemalja.

Svatko može zamisliti koliko je morala trpjeti i mučiti se moja majka te strašne godine. Ipak smo neumornim radom i stalnom štednjom i u najmanjim sitnicama, te uz poneku uistinu providonosnu pomoć uspjeli prebroditi krizu. O tome mi je majka često pričala, a potvrdili su mi to i rođaci i prijatelji.

Nakon što je prošla ta strašna nestašica, a kućna se situacija poboljšala, mojoj je majci ponuđena vrlo povoljna udaja,¹⁴ ali je ona odmah odgovorila: »Bog mi je dao jednoga muža i Bog mi ga je uzeo. Umirući muž povjerio mi je brigu o troje djece i ja bih bila okrutna majka kad bih ih napustila u trenutku kad sam im najpotrebnija.« Govorili su joj da će njezina djeca biti povjerena dobru skrbniku, koji će se za njih valjano brinuti. – »Skrbnik im je prijatelj«, odgovorila je ta velikodušna žena, »ja sam svojoj djeci majka. Nikad ih ne ću napustiti, makar mi se ponudilo i sve blago ovoga svijeta.«

Njezina je najveća briga bila da svoju djecu pouči u vjeri, da ih učini poslušnima i zaposli u skladu s njihovom dobi. Dok još bijah sasvim malen, ona sama naučila me je molitve. Čim sam se bio u stanju pridružiti svojoj braći, ujutro i uvečer zajedno bismo klečeći izmolili molitve i trećinu krunice. Sjećam se da me je ona sama

pripremila na prvu ispovijed i otpratila u crkvu. Najprije se sama ispovjedila i preporučila me ispovjedniku, a zatim mi je pomogla u zahvali. Nastavila me je tako pratiti sve dok me nije smatrala sposobnim da se sam dostojno ispovjedim.

U međuvremenu sam napunio devet godina. Majka me je željela poslati u školu, ali je velika nevolja bila udaljenost jer je do Castelnuova bilo pet kilometara. Protiv mogega odlaska u kolegij bio je brat Antun.¹⁵ Donesena je kompromisna odluka. Zimi sam pohađao školu u obližnjemu Caprigliju, gdje sam mogao naučiti osnove čitanja i pisanja. Učitelj mi je bio vrlo pobožan svećenik Josip Lacqua, koji je prema meni bio vrlo pažljiv i rado se brinuo za moje obrazovanje, a još više za moj kršćanski odgoj. Ljeti sam, pak, udovoljavao svojem bratu radeći na polju.

SAN

U toj sam dobi usnuo san koji mi se duboko urezao u sjećanje za čitav život. U snu mi se učinilo da sam blizu kuće u vrlo prostranu dvorištu, gdje se u igri okupilo mnoštvo dječaka. Jedni su se smijali, drugi igrali, a mnogi su psovali. Čuvši te psovke, odmah sam se bacio među njih služeći se šakama i riječima ne bih li ih ušutkao. U tom se trenutku pojavio dostojanstven muškarac zrele dobi u sjajnoj odjeći. Nosio je bijeli plašt, a lice mu je bilo tako sjajno da ga nisam mogao gledati. On me je zazvao imenom i naložio mi da se postavim na čelo tih dječaka rekavši mi:

– Morat ćeš pridobiti te svoje prijatelje blagošću i ljubaznošću, a ne udarcima. Počni ih dakle odmah poučavati o rugobi grijeha i ljepoti krjeposti.

Zbunjen i prestrašen, odvratio sam da sam siromašan i neuk dječak nesposoban govoriti o vjeri tim dječaci-

ma. U tom se trenutku dječaci prestadoše tući, galamiti i psovati, te se svi okupiše oko čovjeka koji je govorio.

Gotovo nesvjestan onoga što govorim, upitao sam: »Tko ste vi koji mi zapovijedate ono što je nemoguće?«

– Upravo zato što ti to izgleda nemogućim, svojom poslušnošću i učenjem moraš postići da to postane mogućim.

– Gdje ću i kako ću to moći naučiti?

– Dat ću ti učiteljicu pod čijim ćeš vodstvom postati mudrim i bez koje svako znanje postane ludost.

– Ali tko ste vi koji tako govorite?

– Ja sam sin One koju te tvoja majka naučila pozdravljati tri puta dnevno.¹⁶

– Majka mi kaže da se bez njezina dopuštenja ne družim s onima koje ne poznajem; recite mi stoga svoje ime.

– Za moje ime pitaj moju majku.

U tom trenutku vidjeh pored njega ženu veličanstvena izgleda, ogrnutu plaštom koji je bliještao na sve strane, kao da je posut presjajnim zvijezdama. Uočivši po mojim pitanjima i odgovorima da sam sve zbunjeniji, ona me je pozvala da joj pristupim te me blago uzela za ruku i rekla mi: »Pogledaj.« Bacivši pogled uokolo, uočih kako su se svi oni dječaci razbježali, a umjesto njih vidjeh mnoštvo koza, pasa, mačaka, medvjeda i brojnih drugih životinja.

– Evo tvojega polja, tu ćeš morati raditi. Budi ponizan, snažan i odlučan. A ono što vidiš da se u ovom trenutku događa tim životinjama, morat ćeš i ti učiniti za moju djecu.

Pogledah i gle, umjesto krvoločnih životinja, pojavi se isto toliko pitomih janjaca, koji su poskakivali okolo blejeći kao da se raduju onomu čovjeku i gospođi. Toga trenutka, još uvijek u snu, počeh plakati i zamolih onoga čovjeka da mi govori tako da razumijem, jer nisam znao što bi to sve trebalo značiti.

Onda mi Ona položi ruku na glavu govoreći:

– U pravo ćeš vrijeme sve razumjeti.

Kad je to rekla, neka me buka probudi i sve se raspline.

Ostadoh zbunjen. Činilo mi se da me ruke bole od udaraca koje zadadoh, a lice od primljenih pljusaka. Ona osoba i ona žena, ono što su mi rekli i što sam čuo toliko su mi zaokupili misli da te noći više nisam mogao zaspati.

Ujutro sam odmah ispričao taj san najprije svojoj braći, koja su se počela smijati, a zatim majci i baki. Svatko ga je tumačio na svoj način.

Brat Josip rekao je: »Postat ćeš čuvarom koza, ovaca i drugih životinja.«

Moja majka rekla je:

– Tko zna ne ćeš li postati svećenikom.

Antun je odbrusio:

– Možda ćeš postati vođom razbojnika.

Ali baka, koja je znala dosta teologije iako bijaše potpuno nepismena, izreče konačnu presudu: »Ne treba se obazirati na snove.«

Prihvatio sam bakino mišljenje, ali ipak nisam mogao taj san izbrisati iz pameti. Ono što ću kasnije izložiti dat će mu značenje. Uvijek sam o svemu tome šutio, a moja rodbina nije na to obraćala pozornost. Ali kad sam 1858. godine pošao u Rim kako bih s Papom razgovarao o Salezijanskoj družbi, on je htio da mu potanko ispričam sve što bi se moglo makar samo pričiniti nadnaravnim. Tada sam prvi put ispričovjedio san koji sam usnuo u dobi od devet do deset godina. Papa mi je zapovjedio da ga potanko i doslovno zapišem te da ga ostavim za ohrabrenje članovima Družbe čije je ustanovljenje bilo svrha toga putovanja u Rim.¹⁷